

Вища освіта в Україні

**Ковальчук С. В.,
Форкун І. В.**

Фіnanси

Навчальний посібник

Серія “Вища освіта в Україні”

**Ковальчук С.В.,
Форкун І.В.**

Фінанси

Навчальний посібник

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

“Новим Світ - 2000”
Львів- 2009

БКК 65.26я73
УД К 336 (075.8)
К 56

*Розповсюдження без офіційного дозволу
видавництва "Новий Світ 2000"
забороняється*

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист № 14/18. 2 - 1824 від 25.07 05 р.)*

Рецензенти:

Алексеев І.В. - д. е. н., професор.
Національний університет "Львівська політехніка";
Лотоцький І.І. - д. е. н., професор,
Подільська державна аграрно-технічна академія;
Мельник С.І. - заступник голови Хмельницької ОДА
з фінансово-економічних питань.

Ковальчук С.В., Форкун І.В.

К 56 Фінанси. Навч. посібник.-Львів:"НовийСвіт-2000",2009. 568 с.

ISBN 966-7827-77-1

Навчальний посібник написаний згідно стандартам вищої освіти, охоплює всі теми дисципліни "Фінанси" (загальна теорія). У ньому висвітлюються проблемні питання формування та становлення фінансових відносин та фінансової системи України з урахуванням загальносвітових та європейських тенденцій, спрямованих на інтеграційні процеси. За кожною темою курсу проведені бібліографічні дослідження та наведені питання для самостійної підготовки як у реферативній формі, так й у вигляді тестів, що дає можливість використовувати даний посібник для кредитно-модульної системи.

Ми вважаємо, що видання буде цікавим і корисним для студентів усіх економічних спеціальностей, наукових працівників та практиків.

БКК 65.26я73
УДК 336 (075.8)
К 56

ISBN 966-7827-77-1

© Ковальчук С.В. Форкун І.В. 2009
© "Новий Світ-2000". 2004

Зміст

Зміст	3
Передмова	6
ТЕМА 1. Суть фінансів, їх функції і роль	8
1.1 <i>Історичні та економічні передумови виникнення фінансів</i>	8
1.2 <i>Загальна теорія фінансів ретроспективний огляд проблеми</i>	13
1.3 <i>Фінанси як економічна категорія</i>	21
1.4 <i>Функції фінансів</i>	26
1.5 <i>Принципи та роль фінансів у ринковій економіці</i>	29
ТЕМА 2. Фінансова система	37
2.1 <i>Зміст поняття " фінансова система", принципи щодо її організації</i>	37
2.2 <i>Будова фінансової системи України</i>	41
2.3 <i>Проблемні питання становлення і розвитку фінансової системи України</i>	51
ТЕМА 3. Фінансова політика та механізм її реалізації	59
3.1 <i>Зміст та значення фінансової політики як складової частини економічної політики держави</i>	60
3.2 <i>Фінансова політика на різних історичних етапах та її особливості в умовах переходу України до ринкових відносин</i>	62
3.3 <i>Фінансовий механізм та його роль в реалізації фінансової політики</i>	69
3.4 <i>Організаційно-правове забезпечення реалізації фінансової політики</i>	75
3.4.1. <i>Поняття про управління фінансами, його принципи та функціональні елементи</i>	76
3.4.2. <i>Організація управління фінансами в Україні Фінансовий апарат та його функції</i>	78
3.4.3. <i>Особливості управління фінансами в економічно розвинених ринкових країнах</i>	83
3.5 <i>Фінансове планування</i>	85
3.5.1. <i>Зміст, значення, завдання фінансового планування та фінансових планів</i>	85
3.5.2. <i>Система фінансових планів та їх взаємозв'язок</i>	87
3.5.3 <i>Зміни щодо змісту фінансового планування при переході до ринкових відносин. Методи фінансового планування</i>	91
3.6 <i>Фінансовий контроль</i>	93
3.6.1. <i>Фінансовий контроль, його суть, завдання, принципи</i>	93
3.6.2. <i>Види, форми і методи фінансового контролю</i>	95
3.6.3. <i>Поняття про аудит, його принципи, порядок проведення та перспективи розвитку в Україні</i>	99

ТЕМА 4. Фінанси підприємницьких структур.....	112
4.1. <i>Поняття фінансів підприємницьких структур, їх зміст, функції та сфери застосування.....</i>	<i>112</i>
4.2. <i>Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та напрями використання.....</i>	<i>122</i>
4.3. <i>Принципи організації фінансів підприємницьких структур.....</i>	<i>126</i>
4.4. <i>Фінансовий менеджмент та його місце в управлінні підприємствами.....</i>	<i>129</i>
ТЕМА 5. Державні фінанси.....	138
5.1. <i>Зміст та система державних фінансів.....</i>	<i>138</i>
5.2. <i>Державні доходи, методи їх мобілізації.....</i>	<i>144</i>
5.3. <i>Державні витрати, їх економічне та соціальне значення.....</i>	<i>147</i>
5.4. <i>Проблемні питання функціонування системи державних фінансів.....</i>	<i>187</i>
ТЕМА 6. Бюджет і бюджетна система.....	194
6.1. <i>Сутність та призначення бюджету.....</i>	<i>194</i>
6.2. <i>Бюджетна система України та принципи її побудови.....</i>	<i>201</i>
6.3. <i>Бюджетний процес, його стадії та принципи.....</i>	<i>205</i>
6.4. <i>Бюджетна реформа та напрями її проведення.....</i>	<i>215</i>
ТЕМА 7. Доходи і видатки державного бюджету.....	223
7.1. <i>Державний бюджет країни (економічна природа та роль).....</i>	<i>223</i>
7.2. <i>Бюджетна класифікація, її структура та призначення.....</i>	<i>230</i>
7.3. <i>Доходи державного бюджету.....</i>	<i>237</i>
7.4. <i>Видатки державного бюджету.....</i>	<i>242</i>
7.5. <i>Проблеми дефіциту бюджету, його причини та напрями скорочення.....</i>	<i>248</i>
ТЕМА 8. Податки та податкова система.....	255
8.1. <i>Економічна сутність податків та їх призначення.....</i>	<i>255</i>
8.2. <i>Функції податків. Принципи оподаткування.....</i>	<i>261</i>
8.3. <i>Характеристика податкової системи держави.....</i>	<i>266</i>
8.4. <i>Становлення і розвиток податкової системи України.....</i>	<i>273</i>
ТЕМА 9. Місцеві фінанси.....	296
9.1. <i>Теоретичні основи становлення та розвитку місцевих фінансів.....</i>	<i>296</i>
9.2. <i>Місцеві бюджети - основа місцевих фінансів України.....</i>	<i>299</i>
9.3. <i>Доходи та видатки місцевих бюджетів України.....</i>	<i>303</i>
9.4. <i>Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування.....</i>	<i>315</i>
ТЕМА 10. Державні цільові фонди.....	324
10.1. <i>Система централізованих фондів цільового призначення.....</i>	<i>324</i>
10.2. <i>Пенсійний фонд.....</i>	<i>328</i>
10.3. <i>Фонд соціального страхування.....</i>	<i>333</i>

10.3.1. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.....	337
10.3.2. Фонд соціального страхування від нещасних випадків.....	341
10.3.3. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.....	355
10.4. Фонд сприяння зайнятості населення.....	370
ТЕМА 11. Державний кредит і державний борг.....	377
11.1. Економічна сутність та роль державного кредиту.....	377
11.2. Структура державного боргу та механізм його функціонування.....	384
11.3. Особливості управління державним боргом.....	391
ТЕМА 12. Страхування і страховий ринок.....	401
12.1. Необхідність страхового захисту. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту.....	402
12.2. Функції та принципи страхування.....	412
12.3. Класифікація страхування.....	417
12.4. Загальна характеристика страхового ринку, його структура та правові засади регулювання.....	428
12.5. Перестраховання та співстрахування.....	439
ТЕМА 13. Фінансовий ринок.....	449
13.1. Сутність, визначення і складові фінансового ринку.....	449
13.2. Характеристика суб'єктів фінансового ринку.....	456
13.3. Інструменти фінансового ринку.....	462
13.4. Ринок цінних паперів і особливості його регулювання в Україні.....	478
13.5. Фондова біржа як вторинний ринок обігу цінних паперів і проблеми її функціонування в Україні.....	482
ТЕМА 14. Міжнародні фінанси.....	488
14.1. Економічна сутність та структура міжнародних фінансів.....	488
14.2. Міжнародні фінансові інститути.....	497
14.3. Світовий фінансовий ринок.....	520
Термінологічний словник.....	542
Література.....	562